

Admetem que l'MDO del català antic era endogen. Igualment hem de barrar el pas a l'MDO de l'ús. Primer, perquè la normativa no ha d'anar a remolc de l'ús sinó que ha d'aspirar a ser la versió modèlica de la llengua en què l'ús s'emmiralli (¿què parlariem avui si Fabra no hagués estat convençut precisament d'això?); també, perquè no és cert que l'ortografia reculli amb exactitud la forma fònica (considerem *setmana*, *cap-hi*, *una hora*, *les reines*, *totes les altres*) i, doncs, una [a]/[ə] encapçalant els CD en l'ús no obliga a escriure *cap a*. Però, sobretot, és crucial que no oblidem que els termes nuclears del conflicte actual entre català i espanyol són els d'una lluita pel poder, de cedir o no cedir; en les circumstàncies actuals reals, admetre l'MDO de l'ús és cedir davant de l'espanyol i afeblir el català; això no són gustos personals ni prejudicis extralingüístics: la llengua també és política, Fabra ho sabia i per això defensava —i ho cita Bellés a la pàgina 51 del volum— que l'MDO cal «combatre'l» «sistemàticament».

L'espai que tinc no m'hi deixa estendre, en aquesta qüestió; ni en d'altres que he apuntat, com caldria i com el llibre es mereix.

Manual of Catalan Linguistics

ISABEL CRESPI

Queen Mary University of London
i.crespi@qmul.ac.uk

ANNA PARADÍS

University of Oxford
anna.paradis@mod-langs.ox.ac.uk

ARGENTER & LÜDTKE (2020): Joan A. Argenter i Jens Lüdtke, *Manual of Catalan Linguistics*, Berlín, Boston: De Gruyter; «Manuals of Romance Linguistics» 25.

El català compta, des de fa temps, amb obres cabdals dedicades a la descripció i l'anàlisi de la llengua, com la *Gramàtica del Català Contemporani* (2008) o la *Gramàtica de la llengua catalana* (2016). No hi havia, però, cap manual de lingüística actualitzat que estigués escrit en anglès i que, per tant, permetés acostar la descripció i l'anàlisi de la llengua catalana a la comunitat lingüística internacional. És per això que la publicació del *Manual of Catalan Linguistics*, publicat el 2020 i editat per Joan A. Argenter i Jens Lüdtke, no podria haver tingut una millor rebuda, ja que permet omplir aquest buit bibliogràfic. Aquest manual constitueix el volum 25 de la col·lecció *Manuals of Romance Linguistics*, de l'editorial De Gruyter, coordinada per Günter Holtus i Fernando Sánchez-Miret. Es tracta

d'una col·lecció que neix amb la voluntat d'oferir una panoràmica global de l'estat actual de la recerca en la lingüística romànica, amb un especial interès per les *linguae minores*, llengües que reben menys atenció en el camp de la recerca, com el friülà o el cors.

El manual comença amb tres capítols que serveixen per contextualitzar l'obra i la recerca en lingüística. Així, la introducció, a càrrec de Joan A. Argenter, descriu l'estructura i les característiques del volum. Tot seguit, en el primer capítol, Joan F. Mira ofereix una prospecció de la relació entre llengües, cultures i nacions a Europa i, en el segon capítol, Joan Julià-Muné descriu la història de la lingüística catalana. A partir d'aquí, l'obra s'articula en tres blocs: «Language description», «Language history» i «Catalan today».

El primer bloc, «Language description», recull la descripció i l'anàlisi interna de la llengua catalana. D'entrada, al capítol 3, Xavier Lamuela presenta les convencions ortogràfiques del català. Després d'aquest capítol ja es passa a l'anàlisi lingüística, que es fa de manera progressiva, d'acord amb els diferents nivells d'organització de la llengua. Es comença amb les unitats més bàsiques, els sons, de manera que el capítol 4, a càrrec de Nicolau Dols, conté una descripció detallada de la fonètica, la fonologia i l'entonació del català.

Dels sons es passa a les paraules al capítol 5, dedicat a la morfosintaxi. De fet, cadascun dels apartats d'aquest capítol constitueix un capítol en si mateix, tant per l'extensió com per la complexitat dels temes que s'hi tracten. Així, l'apartat 5.1, a càrrec de Mar Massanell, es dedica a la identificació dels tipus de paraules que existeixen en català i a la revisió de les categories flexives. De les paraules es passa a les oracions, amb dos apartats de Gemma Rigau i Manuel Pérez Saldanya sobre l'oració simple i l'oració complexa. Primer, a l'apartat 5.2 es posa el focus en les propietats de l'oració simple. Així, els autors defineixen els constituents i les funcions sintàctiques, i revisen les característiques dels diferents tipus de sintagmes: nominals, adjectivals, preposicionals, adverbials i verbals. També aborden la diferència entre verbs transitius, intransitius i inacusatius; l'anàlisi dels verbs copulatiu i quasi-copulatiu; la descripció de les perífrasis verbals; i la revisió de la polaritat afirmativa i negativa. Amb la transició a les propietats de l'oració complexa, a l'apartat 5.3, Rigau i Pérez Saldanya descriuen els diferents tipus d'oracions coordinades i subordinades del català (completives, relatives, adverbials, comparatives, condicionals...) i les seves característiques principals. Així mateix, també il·lustren detalladament les alternances i els contrastos entre el mode indicatiu i el subjuntiu en les subordinades. En definitiva, en aquests dos apartats els autors aconsegueixen fer una síntesi clara de fenòmens molt diversos i complexos.

I de les oracions es passa al discurs. Així, a l'apartat 5.4, Ingo Feldhausen i Xavier Villalba tracten l'anàlisi de la modalitat i l'estructura informativa. Descriuen i defineixen amb rigor conceptes com *modalitat*, *focus* o *dislocació*, i analitzen les propietats pragmàtiques i semàntiques de les oracions interrogatives i exclamatives. Finalment, l'últim apartat de morfosintaxi, el 5.5, de Jaume Mateu, gira

a l'entorn de la fraseologia i dels sintagmes lexicalitzats. Mateu explica què són les expressions idiomàtiques (*idioms*) i les col·locacions (*collocations*) i descriu les propietats generals dels sintagmes nominals i verbals del català que han experimentat un procés de lexicalització, en major o menor mesura.

Seguint en el plànol del discurs, al capítol 6, Maria Josep Cuenca se centra en l'estudi de la pragmàtica i la lingüística textual. L'autora aprofundeix en l'anàlisi de la *dixi*, sobretot vinculada als demostratius. A continuació, el capítol 7 aborda l'estudi del lèxic. De nou, aquest capítol es divideix en dos apartats que constitueixen dos capítols diferents. El primer apartat, el 7.1, de Josep Martines, conforma una anàlisi del lèxic general, i s'hi descriuen els components històrics del lèxic, així com la variació, el canvi i l'estandardització del lèxic català. I el segon, el 7.2, de Jens Lüdkte, es dedica a la formació de paraules. Sorpren una mica que aquest apartat no es trobi entre els apartats de morfosintaxi, però aquesta tria es justifica apel·lant a la voluntat d'estudiar la formació de paraules complexes des d'una aproximació semàntica. Així, es revisen els principals mecanismes de formació de paraules: la transposició, la modificació i la composició.

El capítol 8 es dedica a les varietats del català. També en aquest cas el capítol es divideix en dos apartats. En el primer, 8.1, a càrrec de Mar Massanell, s'explica la variació dialectal del català, i el segon, el 8.2, de Miquel Àngel Pradilla, se centra en la variació social i funcional. Finalment, l'últim capítol d'aquest bloc, el 9, a càrrec de Joan Soler Bou, recull la revisió dels corpus lingüístics del català, tant de llengua oral com de llengua escrita.

El segon bloc s'articula a l'entorn de la història de la llengua. Al capítol 10, Philip D. Rasico presenta una anàlisi de l'evolució del llatí al català amb una atenció especial a aspectes fonològics i morfosintàctics del català preliterari i la influència d'altres substrats en la formació del català. Al capítol 11, Antoni Ferrando ressegueix la formació i expansió de la Corona Catalanoaragonesa i explora com els diferents fets històrics incideixen en l'evolució de la llengua i dels seus dialectes. L'aproximació històrica al català continua el seu decurs al capítol 12, en què Miquel Nicolás presenta l'evolució lingüística i cultural del català durant els segles XVI-XVIII. L'autor fa una exposició dels principals esdeveniments històrics que condicionaren la dialectalització del català i la convergència amb l'espanyol. Al capítol 13, Jenny Brumme examina els factors socioculturals i històrico-polítics que desencadenaren la formació del català modern i que assentaren la base per a la posterior codificació fabriana. Brumme integra en l'anàlisi aspectes clau per contextualitzar la denominada Renaixença i el naixement del catalanisme i les diferents plataformes per revitalitzar els usos escrits de la llengua, com els Jocs Florals.

La codificació del català i la continuïtat fins a l'actualitat conformen l'eix vertebrador del capítol 14, d'August Rafanell, dividit en dos subcapítols. Al primer, s'ofereix una retrospectiva de les diferents obres precedents a Fabra i es presenta la base ideològica de la reforma fabriana, basada en un model composicional i polimòrfic de la llengua. La segona part constitueix una panoràmica de les

diferents etapes per les quals passa la llengua catalana després de la guerra civil i fins a l'actualitat amb la publicació de la *Gramàtica del Català Contemporani* i la *Nova Gramàtica* i *Ortografia* de l'IEC. L'anàlisi inclou els esculls als quals s'hagué de fer front, com la censura, i fa referència també a la baixa vitalitat del català a França, amb la interrupció de la transmissió lingüística intergeneracional després de la segona guerra mundial.

Un cop finalitzat el recorregut històric, aquest segon bloc tanca amb dos capítols que no segueixen les línies generals proposades en els anteriors capítols. El capítol 15 conforma una anàlisi de l'onomàstica, a càrrec d'Albert Turull, en tant que disciplina complementària a diferents branques, entre les quals hi ha la lingüística diacrònica. L'estudi de l'onomàstica permet a l'autor analitzar, novament, els substrats de la llengua catalana a través de la toponímia i l'antroponímia. El capítol 16, l'últim d'aquest bloc, està dedicat a la traducció. Montserrat Bacardí i Joaquim Mallafré fan èmfasi en el vincle que manté amb la història. El recorregut traçat va des de l'edat mitjana fins a l'actualitat. Els autors conclouen, manllevant les paraules de MALLAFRÉ (2009: 16), que, malgrat tot, després de nombrosos esforços, «la presència del català pot comparar-se amb la d'altres llengües de cultura».

El darrer bloc, *Catalan today*, conforma un panorama general de les principals línies d'investigació actuals en el camp de la sociolingüística. Al capítol 17, Joan A. Argenter examina el contacte lingüístic principalment amb el castellà (però també amb el francès i l'italià) des d'una aproximació ecolingüística. L'autor explora les tries lingüístiques, els elements que hi incideixen i la relació entre les tries i els diferents grups etnolingüístics.

Alhora, l'anàlisi demogràfica permet d'entendre millor l'estat actual de la vitalitat lingüística del català; F. Xavier Vila ho examina al capítol 18 a partir de tres grans canvis sociolingüístics: la proficiència de les llengües dels estats (castellà, francès i italià); la muda de llengua envers aquestes darreres; i els moviments migratoris massius de població no catalanoparlant. Les divergències pel que fa als usos de la llengua estan també vinculades amb les polítiques lingüístiques de cadascun d'aquests territoris. Eva Pons, al capítol 19, ofereix una panoràmica dels diversos marcs legals i polítiques lingüístiques del català en les vuit àrees del domini lingüístic català. Pons mostra com la política incideix plenament en els fets lingüístics i com l'oficialitat de la llengua no és suficient per protegir-la i promocionar-ne l'ús.

En aquest sentit, una de les vies necessàries per a la promoció del català és l'ensenyament, àmbit que F. Xavier Vila examina detalladament al capítol 20, en què l'autor ofereix una prospecció de les polítiques educatives en les diferents àrees del domini lingüístic. Un altre àmbit de difusió de la llengua són els mitjans de comunicació, objecte d'estudi del capítol 21, a càrrec d'Oriol Camps Giralt i Aina Labèrnia. Els autors analitzen les tensions entre la gramàtica prescriptiva i els llibres d'estil, i l'impacte que han tingut els darrers en la llengua estàndard. La terminologia també té un paper destacat en la promoció de la llengua, tal com

mostren M. Teresa Cabré i M. Amor Montané al capítol 22. Les autores emfasitzen la rellevància d'aquest camp del coneixement, que evidencia que una llengua pot usar-se en una gran diversitat de situacions sociocomunicatives. Les autores analitzen l'origen, l'evolució i l'estatus actual de la terminologia en el cas del català i posen en relleu el model que pot jugar la nostra llengua a escala internacional.

Paralelament, per entendre l'estat actual del català cal explorar com hi incideixen les ideologies lingüístiques, camp que investiguen Boix-Fuster i Woolard al capítol 23. Els autors en confegeixen una panoràmica i analitzen l'*autoritat lingüística* i la *iconització* del català, tot considerant els contrastos existents entre diferents territoris catalanoparlants. Les ideologies lingüístiques vertebraren també el capítol 24, en què Joan Pujolar les explora més en detall a partir del cas concret dels migrants a Catalunya en el context actual, davant l'era de la globalització i del multilingüisme, en què els nouvinguts presenten perfils molt diversos. L'autor ofereix una prospecció de quins són els debats d'identitat i llengua que caracteritzen aquest col·lectiu i de quina manera s'ha promocionat el català en tant que «llengua comuna», com a eina de cohesió social.

Finalment, el bloc clou amb el capítol 25, en què August Bover explora el català més enllà del domini lingüístic. L'autor recull els principals eixos de difusió de la nostra llengua, com ara els casals, les diferents associacions internacionals en l'àmbit acadèmic, així com també l'Institut Ramon Llull i la xarxa d'universitats a l'estranger, que són elements cabdals per a la promoció de la llengua i la cultura catalanes.

En síntesi, el present manual assoleix la fita d'oferir una panoràmica actual de les investigacions en lingüística catalana a un públic d'abast internacional. Val a dir que el caire heterogeni del manual, que mira d'integrar diferents camps, dona lloc a una estructura asimètrica pel que fa a la selecció dels continguts, de manera que, dels tres blocs que conformen el manual, només un es dedica a l'anàlisi interna de la llengua. Així mateix, les restriccions d'espai i la selecció de continguts que s'ha de fer per mirar d'encabir l'anàlisi lingüística en un sol bloc provoquen que, com a conseqüència, molts fenòmens de la llengua no quedin recollits en el manual. Així, el lector amb un interès per l'estructura interna de la llengua pot trobar-hi a faltar el tractament de determinats fenòmens que estan rebent força atenció en la recerca actual en lingüística teòrica, com ara l'anàlisi de les construccions passives del català, l'expressió de la negació en els dialectes catalans, el marcatge diferencial d'objecte, l'alternança transitiu/intransitiu, etc. A més, com veïem, aquesta selecció també afecta l'estructuració dels continguts, ja que hi ha apartats, com ara els que conformen el capítol de morfosintaxi, que, per la seva extensió, per la complexitat dels temes que s'hi tracten i perquè tenen autors diferents, es podrien haver considerat capítols independents.

D'altra banda, cal destacar que un dels aspectes més enriquidors del manual és que compta amb lingüistes d'arreu dels territoris de parla catalana. La diversitat queda reflectida en el tractament dels diferents continguts que es presenten des d'una perspectiva que inclou les diferents àrees del domini lingüístic, la qual

cosa permet oferir al lector una imatge completa de la història, evolució, usos i estructura interna dels dialectes catalans.

En definitiva, es tracta d'un manual que necessitàvem per facilitar l'accés internacional a la descripció, l'anàlisi i l'estat de la llengua catalana. L'obra és, doncs, una eina de consulta essencial per a estudiants, professionals de la llengua, investigadors i especialistes d'altres llengües que vulguin conèixer la nostra.

BIBLIOGRAFIA

MALLAFRÉ (2009): Joaquim Mallafre, «Traduccions del català avui. Dades i reflexions», dins Kálmán Faluba i Ildikó Szijj (eds.), *Actes del Catorzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, vol. 1, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, ps. 15-36.

La difusió de la normativa als mitjans de comunicació

MARC GUEVARA CLARAMUNT

Universitat Autònoma de Barcelona

marc.guevara@uab.cat

1. D. A. (2018): Diversos autors, *L'extensió social de la normativa als mitjans de comunicació*, Daniel Casals, Mar Massanell i Mila Segarra (eds.), Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; «Biblioteca Milà i Fontanals» 64.
2. D. A. (2020): Diversos autors, *La premsa, la ràdio i la televisió com a agents difusors de coneixements lingüístics*, Daniel Casals, Mar Massanell, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; «Biblioteca Milà i Fontanals» 67.

En el procés d'estandardització de qualsevol llengua, una fase fonamental és l'extensió de l'ús i el coneixement, perquè la societat que la parla faci servir el model lingüístic que sorgeix de la codificació, feta per experts gramàtics. En una llengua com la catalana, que malauradament avui dia encara es troba en una situació de minorització i subordinació, per causa de factors molt complexos, però sobretot desencadenada per les diferents vicissituds històriques (principalment una dictadura de quaranta anys), encara és més crucial aquesta difusió de l'ús. En efecte, els mitjans de comunicació són un bon espai per dur a terme aquesta tasca, perquè tenen un abast social molt ampli i han esdevingut models i referents lingüístics. En el cas català, a més, hi ha hagut força personatges que s'han preocupat per difondre un model de llengua adient i han aprofitat l'espai comunicatiu (ràdio, premsa i televisió) per fer-ho.